

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข

จากการซ้อนทับข้อมูล (Overlay) ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในช่วงปี พ.ศ. 2531 พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2548 และจากข้อมูลสถิติของปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข มีดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านประชากร ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 – พ.ศ. 2548 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 91.99 %
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ย่านธุรกิจการค้า สถานบริการ สถาบันการเงินและหน่วยงานราชการ ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจน ในบริเวณตลาดหนองมน ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจการค้า สถานบริการ สถาบันการเงินและหน่วยงานราชการ จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้มีการตั้งถิ่นฐาน อยู่อย่างหนาแน่นในลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) และเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้สูง และจำนวนหลังคาเรือนพบว่า ตั้งแต่ ปีพ.ศ.2531 – ปีพ.ศ.2548 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 436.88 %
3. ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางคมนาคม นับว่ามีบทบาทมากในการตั้งถิ่นฐานของประชากรในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข ซึ่งสังเกตได้จากแผนที่การกระจายตัวของเมืองในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531 พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2548 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแนวเส้นทางคมนาคม ทั้งสายหลักและสายรองและมีแนวโน้มว่าจะมีการกระจายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง
3. การท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขมีลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น และมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม เหมาะแก่การท่องเที่ยวชายหาดที่สวยงาม มีนักท่องเที่ยวทั้งในเขตเทศบาล และพื้นที่ใกล้เคียงให้ความสนใจที่จะมาท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานในบริเวณชายหาดเพิ่มมากขึ้นและมีการกระจายตัวของร้านอาหาร โรงแรม และที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น จาก ปี พ.ศ.2531 โดยสังเกตจากแผนที่การกระจายตัวของเมือง เนื่องจากในปี พ.ศ. 2531 ประชากรส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับอาชีพ เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐานจึงกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่
4. สถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยบูรพา มีบทบาทมากตั้งแต่ช่วง ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เนื่องจากได้รับการเปลี่ยนแปลงจาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน เป็นมหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2533 ทำให้มีนักศึกษาที่สนใจเข้ามาเรียนเป็นจำนวนมากขึ้น เป็น

ผลทำให้เกิดการกระจายตัวของการตั้งถิ่นฐาน ทั้งประเภทที่อยู่อาศัย และหอพัก เป็นจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย

รูปแบบการกระจายตัวของเมืองในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข

เมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายทางอากาศแต่ละปี ประกอบกับการสำรวจแผนที่การใช้อาคารและแผนที่ราคาประเมินที่ดิน ในพื้นที่เทศบาลเมืองแสนสุข พบว่าการใช้ที่ดินมีลักษณะปะปนกัน มีการขยายตัวไปตามถนนสายหลัก และสายรองที่ใช้ติดต่อกันภายในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข รูปแบบการขยายตัวจึงเป็นไปในลักษณะเป็นแนวยาวตามเส้นทางคมนาคม (Linear Settlement) และแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) ลักษณะแนวยาวนั้นปรากฏให้เห็นบริเวณถนนสายหลัก และสายรองเกือบทุกสาย ส่วนแบบกระจุกตัวนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนบริเวณสามแยกบางแสน บริเวณทางแยกของถนนสายต่าง ๆ และตลาดหนองมน การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นการใช้ที่ดินที่มีการขยายตัวมากที่สุดในรูปของบ้านจัดสรรทั้งของรัฐและเอกชน หอพัก การใช้ที่ดินเพื่อเป็นสถานที่ราชการ มีกลุ่มอาคารที่ราชการแทรกอยู่ในเขตที่อยู่อาศัย หน่วยงานราชการส่วนมากยังคงอยู่ในบริเวณเดิม แต่มีบางหน่วยงานที่มีการขยายพื้นที่เพิ่มเติม เช่น เทศบาลเมืองแสนสุข ส่วนสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา จะเห็นว่ามีการพัฒนาการสร้างอาคารและขยายพื้นที่ขึ้นจากเดิมมาก เนื่องจากจำนวนนิสิตที่เพิ่มขึ้นและเป็นผลทำให้เกิดการกระจายตัวของหอพักมากขึ้นด้วย

แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขในอนาคต จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการตั้งถิ่นฐานมีแนวโน้มการขยายตัวไปตามเส้นทางคมนาคม ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีรูปเสี้ยวหรือลิ้ม (Sector Theory) โดยการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นการใช้ที่ดินที่มีการขยายตัวมากที่สุด ประกอบกับการพัฒนาที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น มีโครงการหมู่บ้านจัดสรร และคอนโดมิเนียมหลายโครงการ ตามเส้นทางคมนาคม การขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้นตามแนวยาวนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาบางประการในปัจจุบัน เช่น ปัญหาการเข้าถึงศูนย์กลาง ปัญหาความคับคั่งของจราจรบนถนนสายหลัก และสายรอง ปัญหาด้านศักยภาพ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จะสามารถรองรับความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานและรูปแบบการกระจายตัวของเมือง ในแต่ละช่วงมีอิทธิพลจากปัจจัยที่แตกต่างกันไป ซึ่งในปัจจุบัน

เดียวกันอาจจะมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นที่ต่างกันในแต่ละช่วงปี ดังนั้นภาครัฐจึงควรมีนโยบายในการบริหารจัดการเมืองที่รัดกุม รวมทั้งผู้บริหารควรได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเมืองให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางผังเมือง หรือปรับปรุงผังให้สอดคล้องกับการกระจายของชุมชนเมือง กำหนดทิศทางการพัฒนาสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ต่าง ๆ และประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการเมือง (Urban Management) โดยมีข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการวางผังเมืองดังนี้

1. ควรใช้ปัจจัยทางด้าน โครงสร้างพื้นฐานเป็นตัวนำ และกำหนดทิศทางการวางผังเมือง โดยมีปัจจัยทางด้านประชากร กับ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยเสริม นั่นคือควรวางผังเมืองตามลักษณะการกระจายตัวของเส้นทางทางคมนาคมสายหลัก และสายรอง ตามลำดับ ประกอบกับการพัฒนาในด้านของการท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน และการตั้งถิ่นฐานของประชากร ให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีมาตรการควบคุมการใช้พื้นที่เมืองให้เกิดความคุ้มค่าในลักษณะเมืองกระชับ (Compact City) ชุมชนไม่กระจุกกระจาย ซึ่งจะช่วยให้ภาครัฐประหยัดงบประมาณการลงทุนค่าสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ภาคประชาชนประหยัดเวลา และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง เกิดการใช้พื้นที่คุ้มค่าจากใจกลางเมืองสู่รอบนอก

3. การศึกษาการเคลื่อนตัวของศูนย์กลางเมือง (Centroid) หรือที่ตั้งของศูนย์กลางพาณิชยกรรม สามารถใช้ทำนายแนวโน้มการเจริญเติบโตของชุมชน เพื่อกำหนดขนาดและขอบเขตของผังเมือง รองรับการพัฒนาในระยะยาว 20-30 ปี ในอนาคต ซึ่งการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของศูนย์กลางเมืองควรมีการเก็บข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และอาคาร จากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด

4. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขควรมีการเก็บข้อมูลประวัติของเมืองในรูปแบบต่าง ๆ และจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ และรวบรวมไว้ในสถานที่เดียวกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมือง หรือแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องต่อไป

ข้อเสนอแนะในการจัดระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และอื่น ๆ ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมือง ดังนี้

1. การคมนาคมขนส่ง ควรปรับปรุงผิวการจราจร ของถนนซอยต่าง ๆ นอกจากนี้ถนนสายย่อยต่าง ๆ ควรมีการเชื่อมต่อกันในลักษณะตารางกริดเพื่อลดปัญหาการเข้าถึงของพื้นที่ และทำให้สภาพการจราจรไม่ติดขัด มีการเข้าถึงพื้นที่ชุมชนได้สะดวก รวดเร็วขึ้น

2. ระบบไฟฟ้า ควรมีการเพิ่มขนาดของสายไฟฟ้า เพื่อเพิ่มกำลังกระแสไฟฟ้า ด้วยการสร้างสถานีไฟฟ้าย่อยเพิ่มจากเดิมที่มีอยู่แล้ว หรือจัดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้าเพิ่มเติม

3. ระบบประปา ควรจัดวางแนวท่อประปาให้สอดคล้องกับทิศทางการขยายตัวของบริเวณที่พักอาศัย และควรมีการปรับปรุงการให้บริการ และคุณภาพน้ำประปาให้สามารถนำมาดื่มได้ด้วย

4. การกำจัดขยะมูลฝอย ควรมีการสำรวจจำนวนบ้านเรือนและอุตสาหกรรม ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น เพื่อวางแผนงานในการจัดทรวัดศูปรณ์ และบุคลากรด้านการรักษาความสะอาดให้เพียงพอเพื่อที่จะได้กำหนดแผนการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลเชิงพื้นที่ที่จัดเก็บอยู่ในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ใน 3 ช่วงเวลา ได้แก่ พ.ศ.2531, พ.ศ.2540 และ พ.ศ.2548 ซึ่งข้อมูลในแต่ละช่วงดังกล่าว ได้ถูกจัดทำไว้ในแต่ละช่วงเวลา จึงอาจมีความคลาดเคลื่อนจากการนำเข้าสู่ข้อมูล และในการซ้อนทับข้อมูล ก็ไม่สามารถจะนำมาซ้อนทับ (Overlay) กันได้อย่างถูกต้อง จึงต้องมีการออกสำรวจภาคสนามเพื่อสำรวจพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

สำหรับผู้สนใจที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติมในครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลด้านประวัติความเป็นมา และรายได้ของประชากรในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขเพิ่มเติม ร่วมกับการวิเคราะห์ในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) และควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารื่องการกระจายตัวของเมืองต่อไป